

larımızı henüz çok az bir çaranda değerlendirmekte olduğumuz düşünülerek, şimdiki durumda, enerji üretiminde ülkemizin kaderini büyük bir oranda nükleer enerjiye bağlamak sakıncalı ve güvensiz olduğu gibi gereksizdir de. İlerisi için de halen ekonomik görülmeyen orta ve küçük su kaynaklarından yararlanmak, yeni linyit yatakları aramak, linyit üretimini artırmak vb. gibi öz kaynak zorlamalarının, yakıt-yağı veya nükleer yakıtla çalışan santraller kurmaya göre daha uygun olup olmayacağı incelenmelidir.

Ancak nükleer teknolojinin ülkemize girmesini ve ülkemizde gelişmesini önlemenin de birçok sakıncaları olabilir. Bu bakımdan, enerji üretiminde ülkemizin kaderini nükleer enerjiye bağlamaksızın ve ana amaç enerji üretimi olmaksızın, esas itibarıyla, gerekirse askeri amaçlarla ve yeni nükleer teknolojinin ülkemize girmesi ve ülkemizde gelişmesi amaçlarına hizmet edecek ve bu arada enerji üretimine de belirli bir oranda katkıda bulunacak, gücü amaca uygun olarak saptanmış bir nükleer santralin kurulmasında birçok yararlar olabilir. Böyle bir uygulama aynı zamanda 1990'lara doğru ekonomik olarak kullanılabilir duruma geleceği ve dünya enerji bunalımına olumlu katkıları olacağı sanılan hızlı üretken reaktörlere geçişi de kolaylaştırabilir.

ilerde ise, uranyum çekirdeği gibi ağır çekirdekleri parçalamak yerine, ham maddesi (su ve lityum) dünyada tükenmez derecede bol olan hidrojen izotoplarının (hidrojen, döteryum, trityum), yani hafif çekirdeklerin, daha ağır olan helyum çekirdeğini oluşturmak üzere kendi aralarında birleştirilmesi esasına dayanan ve hidrojen bombasında gerçekleştirilen termonükleer enerjinin, enerji üretiminde kullanılmasını amaçlayan ve petrol çemberinden kurtulmak isteyen ileri ülkelerce yoğunlaştırılan çalışmaların olumlu bir sonuca ulaşması halinde, dünya enerji probleminin sürekli olarak çözülmesi umulabilir.

TÜRKİYE SANAYİMİN GÜCÜNE YAPISI

Yakın Köçük

1. TÜRKİYE SANAYİİ: ENFLASYONUN NEDEN VE SONUCU

Bugün Türkiye sanayii, Türkiye'deki enflasyonist baskının en başta gelen nedeni durumunda. Sanayinin yapısı, enflasyonist eğilimin ortaya çıkmasında ve devam etmesinde en başta gelen etkenlerden birisi. Çünkü enflasyon, para ve kredi hacminin ekonomideki reel gelişmelerden çok daha hızlı bir biçimde genişletilmesinden doğuyor. Para ve kredi hacminin hızlı bir biçimde genişlemesi ise sanayinin zorlamasından ileri geliyor.

Bunu şöyle söylemek de mümkün; Türkiye'de enflasyonu durdurmak kolay, ancak Türkiye'de enflasyonu durdurmak için sanayinin gelişmesini de durdurmak zorunlu. Sadece sanayinin gelişmesini durdurmak değil, aynı zamanda, enflasyonu durdurmak için sanayide çok büyük iflaslara razı olmak gerekiyor.

Bu söylenenlerin gerekçeleri çok basit ve basit olduğu kadar da ortada; Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan yeni bir açıklama, özel kesimin yapmayı planladığı 56,1 milyar liralık yatırımın 33,7 milyar liralık bölümünün kredilere dayandığını gösteriyor.

Özel kesimin yatırım tekliflerine göre ve ortalama olarak; her yatırımın yüzde 60'ı kredi ve başka bir deyişle "gerçekleştirilecek".

Bu çok yüksek bir oran. Bu oranı sağlamak için para hacmi ile kredi tavanını devamlı olarak genişletmek zorunlu. Devam-

lı olarak enflasyon yapmak gerekiyor.

Ancak DPT'nin bu araştırmasındaki bilgiler gerçekleri tam yansıtmıyor. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ile kredi ilişkisindeki özel kesim işletmeleri üzerinde yapılan bir araştırma, özel kesim işletmelerinin öz sermayelerinin yüzde 96'sı oranında borç ile çalıştıklarını ortaya koyuyor. Bu oran ABD ekonomisinde yüzde 96,6; Batı Alman ekonomisinde yüzde 38. Bu karşılaştırma, Türkiye'de özel sanayinin borçla yatırım yapıp geliştiğini gösteriyor. Borç ise kredi ve para hacminin gelişmesini zorunlu kıyor. Bu ise enflasyonu... Dolayısıyla Türkiye sanayinin yapısı devamlı olarak enflasyon gerektiriyor.

İş bu kadar değil. Borç faizle sağlanıyor. Resmî faiz oranı, masraflarla birlikte, yüzde 18'i buluyor. Ancak, fiilî oranının yüzde 30'u aştığı biliniyor. Her yatırım, bu kadar yüksek faiz oranının ötesinde bir karşılık oranına ulaşmak zorunda. Bu yüzden, büyük ölçüde kredi ve dolayısıyla faiz yükü ile karşılaşan Türkiye sanayii, diğer ülkelerden çok daha yüksek bir sömür oranını gerçekleştirmek zorunluluğu altında kalıyor. Bu ise fiyatların daha da yükselmesi demek oluyor.

2. ÖZEL MÜLKİYET EGEMEN

Tablo 1, son 23 yıl içinde sanayideki değişimi çok açık bir şekilde ortaya koyuyor. Bu tablo Doç.Dr. Uğur Korum'un yapmış olduğu bir çalışmadaki istatis-

tiıklere dayanılarak hazırlandı. Tablo giderek Türkiye'de özel mülkiyetin imalat sanayiine e-gemen olduğunu ortaya çıkarıyor. Artık sanayi, esas yapısı itibarıyla, bir özel mülkiyet slanı haline gelmiştir.

Tablonun ortaya çıkardığı iki önemli nokta daha var. Bunlardan birisi, birinci ve ikinci planlar arasındaki fark. Birinci plan sanayide kamu mülkiyetini artırma yönünde önemli adımlar sağladı. AP ve 12 Mart hükümetleri zamanında uygulanan ikinci plan bu eğilimi tersine çevirdi.

Yalnız, burası o kadar önemli değil. Önemli olan nokta üretim araçları içinde ara malları sanayilerindeki durum. Bu sanayilerde kamu mülkiyeti hâlâ yarıdan fazla. Nedeni üzerinde düşünmek son derece açıklayıcı oluyor. Ara malı sanayileri, büyük ölçek ve ileri teknoloji gerektiriyor. Görece olarak küçük ve geri teknoloji ile üretim pahalıya elde ediliyor, tşin bir yanı burası. Diğer yanı ise, ara malı sanayilerinin üretiminin diğer sanayiler tarafından kullanılması. Diğer sanayilerde ise özel mülkiyet hakim. Mekanizma açık; özel kesim, pahalı üretimi kamu mülkiyeti altında yaratıp, bunun özel kesime maliyetinin altında satılmasını sağlayarak, kendi kârlarının artmasını garanti altına almış oluyor. Bu durum, kamu işletmelerinin neden zararlı çalıştıklarını gösteren önemli bir faktörü açıklıyor.

	1950	1963	1967	1973
Tüketim Araçları	52,1	38,7	48,7	33,0
Üretim Araçları	45,6	52,1	45,2	39,5
Ara Malları	36,2	60,9	58,2	16,6
Yatırım Malları	73,6	33,9	23,7	16,6
Toplam	50,5	44,1	47,3	36,7

Tablo 1. İmalat sanayii yıllık ortalama artış hızları (İstihdam hacmine göre)

3. TÜKETİM ARAÇLARI SANAYİİ GENİŞLEME SINIRINA ULAŞTI

Tablo 2'nin gösterdikleri şunlar; tüketim araçları sanayiinin gelişme hızı gittikçe düşüyor. Düşüş nedeni; belirli gelir bölümünde tüketim araçları sanayiine pazar sağlayabilmek için, kamu kesimi tüketim araçları sanayilerinin genişlemesi fiilen durdurulmuş. Buna rağmen tüketim araçları sanayiinin genişleme hızı yavaşlıyor.

Bu yüzden üretim araçları sanayiine dönüş kaçınılmaz oluyor. Ancak üretim araçları sanayiinde üretim ölçeği ve dolayısıyla yatırım hacmi daha geniş olmak zorunda. Bu da bir yandan, daha büyük finansman sorunları ile pazar sorunlarına yol açıyor. Finansman sorunu, içerde sömürü oranını arttırmaya, 12 Mart ve benzeri denemelerle ücretleri dondurmaya yol açıyor. Pazar sorunu ise emperyalist ekonomilerin itirazlarına ve karşılıklı sürdürüşmelere neden oluyor. Son yıllarda Ortak Pazar ile ilişkilere sanayicilerin de itiraz etmelerinin temel nedeni burada. Türkiye'nin kendi doğu ve güneyinde ticaret yapacak geri ekonomiler aramasının da nedeni burada. Sanayinin yapısı, bunu zorluyor.

4. TÜRKİYE SANAYİİNDE TEKELLEŞME EĞİLİMİ HIZLA ARTIYOR

Bunun için yeni bir çalışmadan söz edeceğim. Prof.Dr. Haydar Kazgan'ın yaptığı çalışmaya göre Türkiye'de şirketleşme, yeni şirketlerin kurulmasından çok eski şirketlerin sermaye artırarak büyümesinden ileri geliyor. 1954-1971 yılları arasında kapsayan bu çalışma bir de şunu ortaya koyuyor: Enflasyonist eğilimlerin arttığı yıllarda şirketleşme ve özellikle eski şirketlerin büyümesi, çok daha hızlanıyor. Bu da, enflasyon ile Türkiye sanayii arasındaki ilişkiyi bir kez daha doğruluyor. Enflasyon, kârların artmasına ve dolayısıyla da mevcut şirketlerin büyümesine yol açıyor.

Tüketim Malları Sanayii

	Kamu	Özel	Toplam
1950-1963	4,30	6,20	5,35
1963-1967	6,35	3,85	4,95
1967-1973	1,00	6,25	4,05

Üretim Araçları Sanayii

	Kamu	Özel	Toplam
1950-1963	5,65	9,55	7,40
1963-1967	5,60	11,15	8,65
1967-1973	6,85	14,75	11,75

İmalat Sanayii

	Kamu	Özel	Toplam
1950-1963	4,80	7,30	6,10
1963-1967	6,05	6,80	6,45
1967-1973	3,65	10,45	7,75

Tablo 2. İmalat sanayiinde kamu kesiminin payı (Üretim hacmine göre %)

5. GİTTİKÇE DAHA ÇOK DIŞA BAĞIMLI

Daha önce Makina Mühendisleri Odası için hazırladığım çalışmayı tekrarlamadan şunu söyleyebilirim: Sanayi, gittikçe daha çok dışa bağımlı hale gelmiştir. Ödemeler dengesi sorunlarının en çok Sanayi Odalarını ürkütmesinin nedeni budur. Çünkü artan ölçüde dış kredi bulunmadığı takdirde, Türkiye imalat sanayii durmak sorunu ile karşı karşıya kalacaktır.

6. ÖZETİN ÖZETİ

Türkiye sanayii, başkalarının parası ile kurulan özel ellerde yoğunlaşan, tekelleşme eğilimleri artan ve tüketim malları sanayiini genişletmenin sınırlarına ulaşmış ve artan hızla dış ekonomilere bağlanan bir yapıya sahiptir.

(Kimya Mühendisleri Odası Sanayi Kongresi tebliği)

bir
yayın

TÖB-DER yayınları arasında çıkmış bulunan "Memur Sendikacılığı ve Türkiye Deneyi, 1965-1971" adlı kitapçığın genişçe bir özetini aşağıda veriyoruz. Dr.Gencay Şayian' ını hazırladığı bu kitapçık, TÖB-DER'in bir süre önce düzenlediği bir seminerler dizisinde sunulmuştur.

1. GİRİŞ

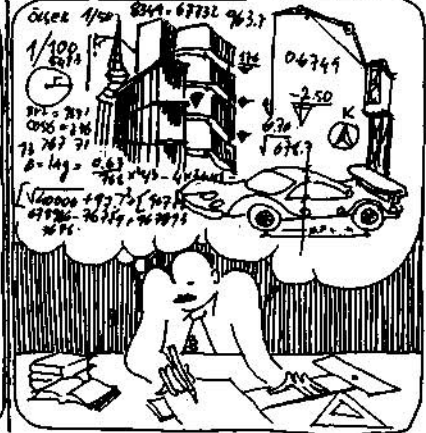
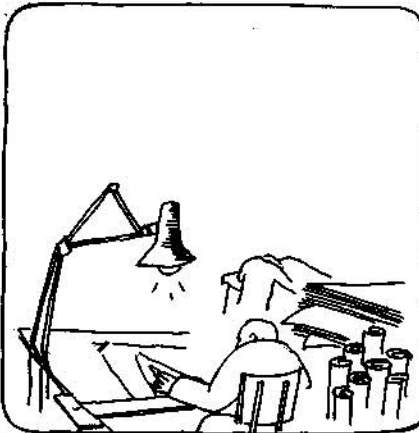
Çalışarak yaşamlarını kazananların çıkarlarını korumak için örgütlenmeleri yadsınmaz bir hak ve özgürlük olduğu kadar toplumsal gelişimin karşı konulmaz bir olgusudur da. Ekonomik ve siyasal mücadele boyutlarını kesin sınırlarla birbirinden ayırmak olanaksızdır, fakat ekonomik boyutta doğrudan doğruya toplum yapısını niteliksel olarak değiştirmekten çok çalışma düzeni ile ilgili hak ve özgürlükleri genişletme mücadelesi verilmektedir. Bu mücadelenin de temel aracı sendikal örgütlenmedir.

*Memur Sendikacılığı ve Türkiye Deneyi, 1965-1971.
Hazırlayan: Dr. Gencay Şayian,
Sunan: Şensu Yemişçioğlu.
TÖB-DER Eğitim Yayınları, 3*

Kapitalizmin başlangıcında işverenlerin kesin denetimi altında olan devlet aracılığıyla, emekçilerin örgütlenmesi yasaklanmıştı, tşçilerin mücadelesi sonucunda 1824 yılında İngiltere'de, sendikal hak ilk kez yasalaştı ve günümüze dek kökleşti.

Fabrikada üretilen değer nasıl paylaşılacağı konusunda işçi ve işveren karşı karşıya geldiklerinde işçileri tehdit eden en önemli etken bir yedek işçi ordusunun varlığı ve çalışan işçinin güvenliğinin olmamasıydı. İşte bu tehdidi ortadan kaldırmak, işçi arzını denetlemek amacıyla kurulan sendikalar, günümüze dek,

a) Üyelerinin ve daha geniş olarak tüm işsizlerin işsiz kalmalarını önlemek,

- b) Üretilen değerın paylaşımında emeğin payını artırmak,
c) Çalışma gününü kısaltarak emekçiden alınan artık ürün oranını azaltmak

gibi temel konularda Önemli başarılar kazandılar.

2. MEMURLARIN DURUMU

İşçi sınıfının verdiği mücadeleye karşılık memur sendikalarının bütün dünyada gelişmesinin son 25-30 yıl içinde kalmasının nedenleri olarak,

- a) Devlet bürokrasisinin siyasal işlevi,
b) Memur emeğinin niteliği ele alınabilir.

Kapitalizmin "serbest rekabetçi" aşamasında devletin tüm görevleri savunma, maliye, adliye, asayiş gibi, belli bir düzenin zorla korunmasına yönelik bulunmaktaydı. Bu yapı içindeki memurun sahip olması gereken en önemli değerler de "itaat" ve "sadakat" idi; çünkü bürokrasinin temel görevi emekçiler üzerine baskı kurmaktır.

İkinci neden de memurların emeklerinin -genel olarak- üretici bir emek olmamasıdır. Toplumda hangi cins emeğin üretken olduğu konusu çok tartışmalı bir konuya da örneğin asayiş, savunma gibi alanlarda çalışanların emeklerinin değer yaratmadığı, dolayısıyla üretimle yaratılan değerden alınan payın artırılmasının söz konusu olmayacağı açıktır.

3. DEVLET KURUMUNDAKİ DEĞİŞMELER

Kapitalizmin emperyalizm aşamasına gelmesi, emekçilerin mücadelesi, kapitalizmin büyük bunalımı, Keynes'in formüle ettiği devlet müdahaleciliği gibi gelişmeler sonucunda günümüzde devlet kurumunda önemli değişimler olmuştur.

Ulaşım, haberleşme, eğitim, sosyal güvenlik, fiyat kontrolü, bazı üretim alanlarındaki çalışmalar devletin görevleri arasında yer almaya başlamıştır. Bu değişimler memurların sendikal isteklerinin belirlenmesinde etken oldu.

Kamu personelinin sendikal örgütlenmesine karşı çeşitli ülkelerde yöneltilen eleştiriler aşağıdaki üç noktada yoğunlaşmaktadır:

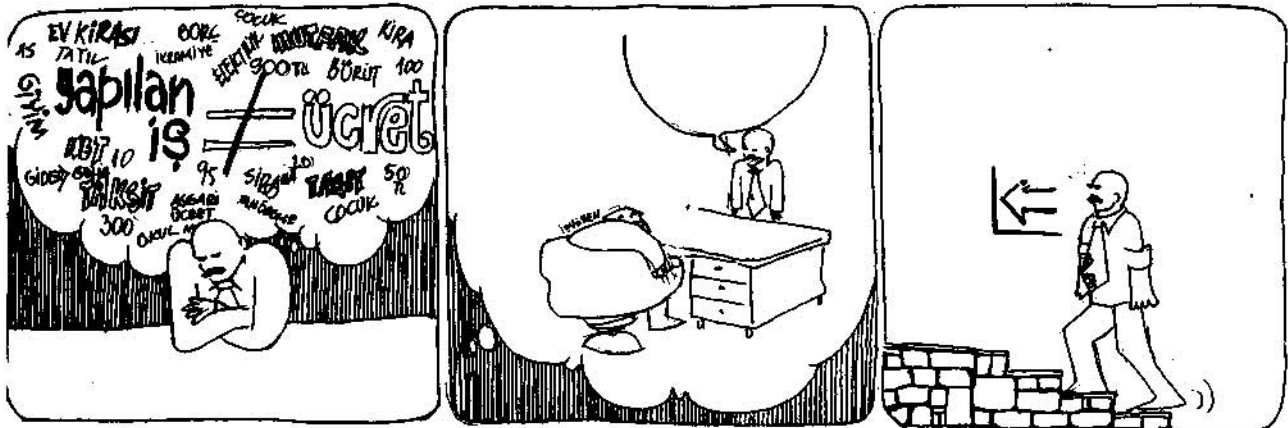
a) "Devlet memurları devlet gibi kesinlikle egemen, güçlü bir kurumla pazarlık yapamazlar." Bu görüşteki yanlışlık devletin dokunulmaz ve kutsal sayılması ve iş disiplini, yeterlik gibi kavramlar yerine yukarıda değinildiği gibi sadakat ve itaatın üzerinde gereğinden çok durulmasıdır. Tüm çalışanların hakları için verdikleri mücadeleler ve anayasalarda devletin kayıtsız-şartsız egemenliğine karşı kazanılan hükümler göz önüne alındığında bu görüşün geçersizliği açıktır.

b) "Devlet faaliyetleri esas olarak kamu yararına dönüktür ve personelinin yüksek maaş

benzeri talepleri kamu zararına olur." Her şeyden önce "kamu yararı" kolay tanımlanamaz. Bir ülkede radyo yayını gibi bir faaliyet devlet tarafından yürütülürken başka bir ülkede bu alan özel sektöre bırakılmış olabilir. Yurdumuzda eğitim alanında hem özel hem de kamu sektörü kurumları vardır. Ayrıca kamu sektöründe çalışanların neden daha çok fedakarlık yapmaları gerektiği de kolay anlaşılamaz.

c) "Kamu kesiminde bugün küçük bir memur olanın ileride amir olacağı, dolayısıyla çalışan ve çalıştırmanın durumu belirgin olmadığı" görüşü de yaygındır. Bu durum gerçekse de çalışanların ekonomik haklar almaları için örgütlenmelerine engel değildir. Büyük kapitalist kuruluşlarda da personel işe alımı, ücret sorunu gibi konularda işveren durumundaki kişi gerçek mülkiyet sahibi olmayabilir. Nitekim diğer ülkelerdeki uygulamada hükümet, parlamento ve mali kurumlar temsilcileri memur sendikalarıyla toplu sözleşmeye oturmaktadır.

Avusturya, Finlandiya, Norveç, İsveç, Fransa ve İtalya'da grev ve toplu sözleşme hakları olan memur sendikaları vardır. Almanya ve İngiltere'de memurların sendikalaşması sağlanmış, ancak grev ve toplu sözleşme hakları yalnız bir kısım memura tanınmıştır. Belçika ve Danimarka'da tüm devlet memurlarının sendikalaşması öngörülmüş, fakat grev

vé toplu sözleşme konusunda yasal bir hüküm getirilmemiştir ve bu ülkelerdeki uygulamada grev ve toplu sözleşme sistemi yürümektedir. ABD, Avustralya, Kanada ve Hollanda yasaları memurların sendikalaşmasını öngörmekte ama grevi yasaklamaktadır.

4. TÜRKİYE'DE DURUM

Türkiye'de işçi sınıfının sendikal haklarını kazanması bile çok geç gerçekleşmiştir. Kısa bir dönem göz önüne alınmazsa 1947 yılındaki 5018 sayılı yasayla sendikalaşma hakkı tanınmışsa da grev ve toplu sözleşme hakkı 1960 sonrasında sağlanamamıştır. 1961 Anayasasının 46a maddesinde "... işçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin..." de sendikalaşabileceği öngörülmüştür.

Osmanlı İmparatorluğu devrinde ve Cumhuriyetin ilk yıllarında memurun toplum içinde önemli bir yeri vardı. 1950-60 döneminde uygulanan ekonomik politika memuru da yoksullaştırmıştır. 1961 Anayasasının getirdiği nisbi özgürlük ortamında ise tüm emekçi tabakaların örgütlü mücadelesi daha yüksek boyutlara ulaşmıştır. Memurların sendikal hak ve özgürlüklerinin düzenlenmesi de 1965 yılında onaylanan 624 sayılı yasayla gerçekleşmiştir.

5. 624 SAYILI YASA

Anayasanın açık ve kesin bir dille sendikal haklardan söz etmesine karşılık 624 sayılı

yasa, dernekçilikten öteye gitmeyen bir örgütlenme getirmektedir. Prof.Mihçioğlu bu yasanın eksikleri olarak:

- Grev, toplu sözleşme ve protesto yürüyüşü gibi temel hakları kapsamamasını,
- Kamu kuruluşları içinde sendikal çalışmaların çok kısıtlanmasını,
- Sendika enflasyonuna yol açan hükümler taşımasını,
- Sendika yöneticilerinin her türlü güvenceden yoksun bırakılmasını,

özellikle belirtmektedir.

Tüm eksiklerine karşılık bu yasanın yürürlükte olduğu bir buçuk yıl içinde 332 tane sendika kurulması ve 1970 yılına ulaşıldığında sendikalaşan memurların % 90'inin yıllık gelirinin 12 000 TL'nin altında olması, 151 sendikanın yönetime uyarılarda bulunması, 69 sendikanın yazılı bildiriler yayınlaması, 37 sendikanın yürüyüş, 2 sendikanın da boykot düzenlemesi belirli bir gelişimi göstermektedir.

12 Mart'a dek böyle süren sendikalaşma çabaları bu dönemde engellenmiş ve memur sendikaları kapatılmıştır.

Memur sendikacılığının 6 yıllık uygulanma döneminin değerlendirilmesi yararlıdır:

- Kamu personelinin yarıya yakını örgütlenmiş ve sendikalaşmış kesim içinde düşük gelirli memurlar büyük çoğunluğu oluşturmıştır.
- Yatay sendikalaşmanın yaygınlaşmasına karşılık di-

key gelişme, büyük merkezi örgütler, birkaç örnek dışında gerçekleşmemiştir, c) Bütün aksaklıklar bir yana yönetime karşı direnmeye başlayan bir sendikal hareket oluşmuştur.

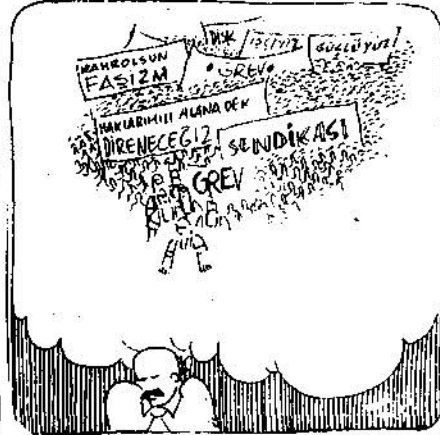
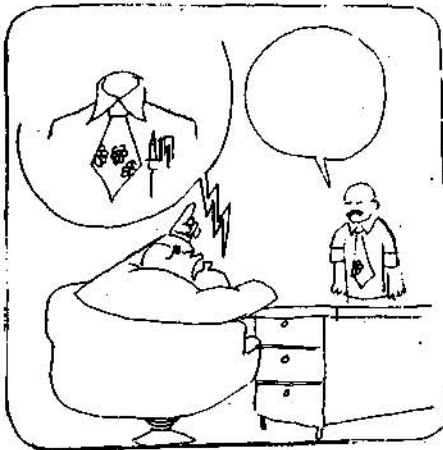
6. SONUÇ

Gelişen sendikalaşma hareketi, 12 Mart dönemi içinde durdurulmuş, işçi sendikalarına kısıtlamalar getirilirken, memurların sendikalaşması tümünden önlenmiştir.

Günümüzde memurlar dernekleşme yoluyla hak ve çıkarlarını korumakta ve sendikal hak ve özgürlükleri için mücadele etmektedirler. Bu özgürlüğü tanıyacak olan yasanın şu nitelikleri olmalıdır:

- Sendikal önderlerin yeterli güvenceleri olmalı,
- Sendikalar kamu kuruluşları içinde yeterli çalışma olanına sahip olmalı,
- Toplu sözleşme hakkı tanınmalı,
- Grev hakkı tanınmalı,
- Kamu sendikaları aracılığı ile yönetime katılma sağlanmalı,
- Memur sendikası yöneticiliği profesyonel bir görev olmalı,
- İşçi-memur ayrımı kaldırılıp emeği karşılığı ücret alan herkesin aynı statüye sahip olması sağlanmalıdır.

Bu sonuca ulaşmak için ilk iş tüm çalışanların derneklerde örgütlenmesi ve bu konuda işçi sınıfının ve emekten yana politik örgütlerin etkin desteğinin sağlanmasıdır.

(Tüted Haberler, Kasım 1975)

Olaylar Yorumlar

ELEKTRONİK SANAYİİNİN SORUNLARI TARTIŞILDI

Odamız tstanbul Şubesinde düzenlenilen Elektronik Sanayii konulu panel, 6 Aralıkta tstanbul TÜTED salonunda yapıldı. Selçuk Esen'in yönettiği toplantıya Burhanettin Kaçmaz ve Kaya Yazgan birer tebliğle katıldılar. Toplantıya geleliyen Nafiz Çubukçu'nun tebliği Başkan tarafından okundu. Fikret Yücel'in tartışmacı olarak tebliğlere katkıda bulunmasından sonra salondaki izleyicilerin soru ve görüşleri de tartışıldı.

Kaya Yazgan sunduğu tebliğde, elektronik sanayimizin geçmişine, günümüzdeki durumuna ve geleceğine ilişkin bilgiler verdi. Elektronik Sanayinin yurdumuzda niteliksel değişiklikler gösterdiği üç dönemin ayırdedici özelliklerini tartıştıktan sonra geleceğe ait tahminler sırasında Ortak Pazar'ın etkisi üzerinde özellikle durdu.

Nafiz Çubukçu'nun tebliğinde elektronik sanayinin tanımı, geçmiş yıllardaki yanlışların değerlendirilmesinden sonra yapılması gereken işler sıralanıyordu.

Elektronik sanayinin geliştirilmesi amacıyla çıkartıldığı öne sürülen kararnameyi ayrıntılarıyla ele alıp inceleyen Burhanettin Kaçmaz, tebliğinde bu kararname ile sanayinin baltalanacağını belirtti.

Tartışmacı olarak katılan Fikret Yücel, elektronik sektöründeki imalatın tarihi gelişimini anlattıktan sonra günümüzdeki tüketim elektroniği ağırlığının oluşturduğu denge-sizliğe değindi. Haberleşme cihazları yapımına öncelik verilmesi ve mikroelektronik alanında çalışmalar yapılması gerektiğini söyledi.

Daha sonra paneli izleyenlerden Burhanettin Kirgezen, Toğan Zeren, Gültekin Yıldız, Namık Kemal Şen ve Osman Öner'in konuya çeşitli açılardan yaklaşan tartışmaları ve konuşmacıların yanıtlarıyla toplantı son buldu.

EMO İSTANBUL ŞUBESİ: "SUNGURLAR PATRONUNUN HAKSIZ DAVRANIŞI HALKIMIZI 2 MİLYAR LİRA ZARARA SOKTU"

Elektrik kısıtlamalarının yeniden gündeme girdiği, çeşitli bölgelerde günün belli saatlerinde kısıtlamaların başladığı bu günlerde enerji sorununu çok yakından ilgilendiren bir olaya değinmeyi gerekli görmekteyiz.

Türkiye bugün kişi başına düşen yıllık enerji tüketimi ile az gelişmiş ülkelerin gerisinde giderken dışa bağımlı enerji politikasından hala vazgeçilmemektedir. Enerji sektöründe yapılması gerekli olan yatırımlar yeterli ölçüde programa alınmamakta, hatta programlananın da gerisinde kalmaktadır. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, mevcut enerji santrallerinde ortaya çıkan aksaklıklar zamanında giderilmemekte, çeşitli nedenlerle mevcut kapasitenin altına düşülmektedir. Var olan enerji eksikliğine yeni kayıplar ilave edilmektedir.

Bunun en somut örneklerinden birisi beş ay önce patlayan TEK Anbarlı Santralındaki 1 no'lu ünitenin onarımında görülmüştür. 110 MW'lık 1 no'lu ünite hala üretime geçebilecek bir duruma gelmemiştir. Kazanın patlamasından sonra derhal harekete geçilmemiştir. Öncelikle Amerikan Combustion Company firması yetkilileriyle gereksiz olarak görüşülmüş, firmanın mühendislerine binlerce lira "kazanı inceleme parası" verilmiştir. Ancak bu girişimden hiçbir sonuç çıkmamıştır. Arkasından kazanın onarımı Sungurlar firmasına verilmiştir. Ne var ki bu firma da geçen dört aya yakın süre içinde göze çarpan hiçbir olumlu çalışmada bulunmamıştır. Firma TEK ile yapılan anlaşmadaki "yasal grevden doğan gecikmeler ihale süresinden sayılmaz" maddesine yaslanarak işçilerin haklı taleplerini 105 gün geri çevirmiş ve ancak geçen hafta kabul etmiştir. Bu durumda kazan üretime 105 gün geç başlayacaktır. Bu işe, 110 MW'lık 1 no'lu ünitenin günde 24 saat ten 105 günde üreteceği 277,2 milyon KWh'lık enerjinin üretilmemesi demektir. Yani 277,2 milyon KWh'lık enerjinin kaybı demektir. Bu kaybın halka yüklediği fatura ise 2 milyara yakındır. 2 milyarlık kaybın sorumlusu kimdir? Kanımızca bu kaybın sorumluları:

- Hertürlü yasal grevi mücbir sebep sayarak, bundan doğacak gecikmeyi ihale süresinin dışında tutan ve Sungurlar işverenini rahatlatanlardır.
- İşçi sınıfının direnişini kırmak için, işçilerin haklı isteklerine 105 gün kulak asmayan ve ancak 105 gün sonra işçilerin isteklerini kabul etmek zorunda kalan Sungurlar işverenidir.

öte yandan bu kaybın sorumluları sadece 2 milyarlık kayba neden olmamış, aynı zamanda 277,2 milyon KWh enerjinin üretime yapacağı katkıyı da engellemiştir.

Kanımız odur ki; bu tür aksaklıkları giderecek en köklü çözüm, ihale şartnamelerindeki, işverenin sorumluluğundan doğan grevin yükünü halkımıza çektiren ve grevden doğacak gecikmelerden işi alan firmaları sorumlu tutmayan bütün maddeleri çıkarmaktır.

TEKNOLOJİDE DIŞA BAĞIMLILIK ÜRETİMİ DÜŞÜRÜYOR

Kimya Mühendisleri Odası İstanbul Şubesinin düzenlediği Türkiye Proje ve Proses Mühendisliği Seminerinde söz alan konuşmacılar, Türkiye'nin yabancı teknolojiye bağımlı olmasının önemli ölçüde üretim düşüklüğüne yol açtığını söylemişlerdir.

Seminerde Kimya Mühendisleri Odası adına bir konuşma yapan Başkan Fevzi Koku, AET Katma Protokolü ile Türkiye'nin gelişmiş ülkelerin teknoloji rekabetiyle karşı karşıya kalacağını, bunun Türkiye'nin iflası anlamına geleceğini ifade etmiştir.

Fevzi Koku, "Türkiye'de teknolojinin hazır bir şekilde ithal edilmesi insan emeğinin yaratıcılığını engellediği gibi politik bağımlılığa da yol açmaktadır" demiştir. Koku, bunun sonucu olarak yabancı firmaların kurdukları işletmelerde kendi teknik elemanlarına yer verdiklerini söylemiş, bu yabancı firmaların hammadde, malzeme ikmal ve kâr transferi ile ülke çıkarlarına zarar verdiklerini öne sürmüştür. Fevzi Koku daha sonra bunun emperyalizmin doğal bir sonucu olduğunu, emperyalizmin var olabilmesi için yoksul ülkelere sermaye ve teknoloji transfer etmek zorunda olduğunu söylemiştir.

Fevzi Koku daha sonra Türkiye'deki proje ve teknoloji transferi konusuna değinmiş ve Türkiye'nin bir asırdan beri kapitalist sistem içinde yer almış olmasının, teknolojik gelişmeyi köstekleyen ana etken olduğunu söylemiştir. Koku, konuşmasının son bölümünde kimya mühendislerinin durumu sergilemekle kalmasının söz konusu olamayacağını, üretim güçlerinin gelişimine ters düşen bu gelişimi önlemek için mücadele etmek durumunda olduğunu söylemiştir.

Daha sonra söz alan İDMMA öğretim üyesi Fikret Özelçi, konuşmasında ana maddeler üreten çeşitli kimya proseslerinin yurdumuzdaki dağılımına değinmiş-

tir. Özelçi, kimya tesisler - de yabancı teknoloji kullanılmasıyla dışa bağımlılığı artırdığını ve araştırma faaliyetlerinin yapılmaması yüzünden üretimde büyük düşmeler meydana geldiğini söylemiştir, özelçi, araştırma faaliyetlerinin bu durumda devam etmesinin önümüzdeki yıllarda Türkiye'yi daha önemli üretim açıklarıyla yüz yüze getireceğini öne sürmüştür.

Oturumun son bölümünde söz alan sanayici Osman Kermen, sorunun emperyalist tekellere bağlı olmaktan doğduğunu, patent, know how ve lisans anlaşmalarının bu bağımlılığı artırdığını söylemiştir. Kermen daha sonra, emperyalist tekellerin oyunlarının bir tiyatro oyununa benzediğini, yabancı tekellerin bu oyun dışında başka hiçbir oyunun oynanmasına izin vermediklerini söylemiştir. Kermen, problemlerin çözümü için kısa vadede alt yapı tesislerinin geliştirilmesini, uzun vadede ise emperyalist tekellerin her türlü lisans, dış yardım ve teknoloji transferlerinin kesilmesini önermiştir.

BOYOK KENTLERDE DOLMUŞ SİSTEMİNİN KALKMASI İSTENDİ

Makina Mühendisleri Odası, büyük kentlerde ulaşım sorununa ilişkin bir rapor hazırlamıştır. Raporda, kısa vadeli tedbir olarak özellikle İstanbul, İzmir ve Ankara kentlerinde kitle ulaşımının ön plana alınması, rantabl olmayan, pahalı ve can güvenliği bulunmayan dolmuş sisteminin planlı bir biçimde ortadan kaldırılması istenmiştir.

Üç büyük kentimizde metronun uzun dönemli tedbir olarak önerildiği raporda, kentin özelliğine bağlı olarak karayolu dışındaki ulaşım sisteminin geliştirilmesine değinilerek, "Politik bir tercih sonunda seçilmiş en pahalı ulaşım olan karayolu ulaşımı yerine denizyolu ya da demiryolunu

tercih ağırlık kazanmalıdır. Kentin banliyö semtlerinde minibüs - dolmuş yerine demiryolu taşımacılığı önem kazancak biçimde sistem analizleri yapılmalıdır. Demiryolu taşımacılığını maliyet yönünden rantabl kılacak yöntemler, DDY'nin yapısı reorganize edilerek büyük çapta uygulanabilir ve kentin banliyö ulaşım sistemi buna göre düzenlenebilir" denilmiştir.

Raporda, kısa ve uzun vadede alınması istenen tedbirler şöyle sıralanmıştır:

"Büyük kentler için ve özellikle İstanbul, İzmir ve Ankara kentlerinde kitle ulaşımını ön plana alınmalı, yukarıda Ankara için belirtildiği gibi, rantabl olmayan, pahalı, can ve mal güvenliğini sağlamayan dolmuş sistemi planlı bir biçimde ortadan kaldırılmalıdır. Otobüs ulaşımının tercih edilmesi ile sadece Ankara için yılda 560 milyon TL'lık tasarrufun yapılabileceğine inanıyoruz.

Kent içinde kamyon ve kamyonetler ile minibüsler belirli saatlerde sokulmalı, böylece iş saatlerinde trafik yükünün aşırı artması durumu önlenmelidir.

Araç muayeneleri ciddi olarak yapılmalı ve bu konuda kamu kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları işbirliğine gitmelidir. Ayrıca trafik okullarının kurulması ve trafik seminerlerinin düzenlenmesi, ulaşımın bilimsel bir sorun olarak benimsenmesi ve incelenmesi ile birlikte ele alınmalıdır.

İstanbul, Ankara ve İzmir kentleri için uzun dönemde ulaşım sorununu çözümlenecek en önemli kitle ulaşım aracı metro olmaktadır. Metronun yanı sıra, kentin özelliğine bağlı olarak, karayolu dışındaki ulaşım sistemleri geliştirilmelidir.

Ulaşım olayını bir bütün olarak ele almak, ülkenin sosyo-ekonomik yapısından soyutlamak ve tercihlerin politik güçler kanalıyla oluşturulduğunu bilmek, doğru bir yaklaşımın ilk koşuludur. Otomotiv montaj sanayi, karayolu yapısını ve ulaşım sistemini geliştirmeye dönük bir nitelik-

te ise, özel oto sahipliği sürekliliği özendirilme ve körüklenme durumunda bulunuyorsa, salt politik nedenlerle dolmuşların ve taksilerin artışına göz yumuluyorsa, ucuz kitle ulaşımını sağlayacak seçenekler "ulaşım planlamalarında" ele alınmıyorsa ve halkın sağlığı, can ve mal güvenliği yönünde önlemler belirlenmiyorsa, o ülke ulaşım sorununun çözümsüzlüğü yönünde giderek artan bir keşmekeşe girmiş demektir."

MEMUR KURULUŞLARI HAYAT PAHALILIĞI KARSISINDA KATSAYININ 17'YE YÜKSELTİLMESİ GEREKTIĞINI BİLDİRDİLER

TÜM-DER ve TÛTED Genel Başkanları yaptıkları ortak açıklamada, 1976 yılında memur maaşlarının katsayılarının artırılmasının düşünülmediğinin açıklanması üzerine görüşlerini bildirmişler, "Toplu sözleşme ve grev haklarından yoksun biz memurlar bu haklarımızı alana kadar, artan hayat pahalılığı karşısında insanca bir yaşam sürdürebilmek için katsayının Personel Kanununun gerekçesindeki espi için de uygulanmasını sağlamak, bu yasal hakkımıza sahip çıkmak zorundayız" demişlerdir.

tki memur demeği olarak bu doğrultuda mücadelenin sürdürüleceğini açıklayan genel başkanlar, memurların 1976 yılında 1970 yılındaki yaşam koşullarını koruyabilmeleri için katsayının en az 17 olması gerektiğini, özel sektörün 5 milyar lira vergi borcu affedilirken katsayı artışı için mali olanığın bulunmadığının söylenemeyeceğini savunmuşlar ve özetle şu görüşleri öne sürmüşlerdir:

"Bugün iktidar dahil hiç kimse Türkiye'de hayat pahalılığında ki artışı görmemezlikten gelemmez. Maliye Bakanı bile açıklama-

malarında Türkiye'deki enflasyonu kabul etmek zorunda kalmıştır. Resmi istatistiklere göre 1970'te Ankara'da 148,3 olan geçinme endeksi 1975 ekiminde 342,3'e varmıştır. İstanbul'da bu rakamlar 1970'te 155,6; 1975 ekiminde 378,6'dır. Artışın daha hızlanmadan aynı eğriyi izleyeceğini kabul etsek, 1976 yılı mart ayına geldiğimizde geçinme endeksleri Ankara'da 353,10'a, İstanbul'da 390,00'a varmış olacaktır. Buna göre 5 yılda Ankara'da hayat yüzde 138, İstanbul'da yüzde 151, iki şehir ortalamasında ise yüzde 144 daha pahalılaşmış olmaktadır.

Bu durumda bir memurun personel kanunu gerekçesindeki "... artan milli gelirden kendisine düşen payı alabilmesi" bir yana bırakılsın, "gerçek gelirini koruyabilmesi", 1976 yılında 1970 yılındaki geçim şartlarını sürdürebilmesi için, katsayının (244/100 x 7) en az 17 olması gerekmektedir. Bu veriler ortada iken katsayı 9'da kalsın mı, 10 olsun mu tartışmaları bir yerde açıkça memurlarla alay etmek demektir.

İktidar, katsayı konusundaki görüşünü savunurken her zaman olduğu gibi gene Personel Kanununun 55. maddesinin içindeki "Devletin mali imkanları gözönünde bulundurulmak suretiyle" ibaresine sığınmak isteyecek, katsayının daha fazla artmasının mali olanaklarının devletin elinde olmadığını ileri sürecektir.

Ancak 1976 bütçesi, iktidarın ekonomik politikası dikkatlice incelense her sığınma dayanak- aızlığı açıkça ortaya çıkmaktadır. 1976 yılında iktidar, 8 milyar liraya varan vergi borçlarının borçlularla pazarlığa oturularak 5 milyar lirasının affını, borçların 3 milyar liraya indirilmesini öngörmektedir. Bu borçlular vergileri ücretlerinden kesilen işçiler, memurlar, yani emekleriyle geçinenler olamayacağına göre iktidarın bu 5 milyarı kimlere bağışlayacağı ortadadır. Vergi idareleri, teşvik tedbirleri gibi uygulamalar da gözönüne alınırsa katsayı artışı için devletin mali olanaklarının bulunmadığı iddiaları havada kalmaktadır. Çalışanlar için bulunamayan olanaklar sermaye söz konusu olunca yaratılmakta, çalışanların hakları sermayeye aktarılabilmektedir."

ÜCRETLERİ DONDURMAK İÇİN HIÇBİR YASAL DAYANAK MEVCUT DEĞİL

Bazı işveren çevrelerince ücretlerin dondurulması amacıyla yaygın bir kampanya açılmış bulunmaktadır. Ancak Türkiye'de yürürlükteki Anayasa sınırları içinde kalındığı sürece, ücretlerin dondurulmasına olanak sağlayan hiçbir yasal dayanak mevcut değildir. Bu yüzden ücretlerin dondurulmasını istemek sıkıyönetim ilanını istemekten farksızdır. Çünkü 12 Mart döneminde de ücretlerin dondurulması ancak sıkıyönetim ile mümkün olmuştur.

12 Mart döneminde, birinci hükümetten itibaren, ücretlerin ve bu arada fiyatların dondurulmasına olanak sağlayacak yasal hükümlerin saptanması konusunda ayrıntılı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar, Melen hükümeti zamanında iki ayrı bakanlık tarafından resmi doküman haline getirilmiştir, tki doküman da ücretlerin dondurulması için hiç bir yasal dayanağın olmadığını ortaya koymakta ve "gönüllü" dondurmaya sağlamak için "Ücretler ve Fiyatlar Konseyi" kurulmasını önermektedir.

12 Mart'in hazırladığı bu iki dokümandan birisi zamanın Ticaret Bakanı Naim Talu'ya aittir ve "Fiyat Hareketleri ve İstikrar Tedbirleri" adını taşımaktadır. Talu'nun hazırladığı dokümanda, mevcut kontrol araçları incelendikten sonra, "fiyat kontrol politikamızın 1973 yılında verimli bir şekilde işleyebilmesi için memleketimizin kontrol sisteminde, mevzuatında, teşkilatında gerekli reorganizasyonu hızla gerçekleştirmek gerekmektedir" denilmektedir.

12 Mart'in Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'nun hazırladığı diğer doküman ise fiyat ve ücret dondurulmasında kullanılacak bütün yasaları tek tek saymaktadır. Bu yasalardan hiçbir ücretlerin dondurulmasına imkan vermemektedir. 12 Mart döneminin bütün hükümetleri, çok ciddi çabalara rağmen ücretleri dondurmaya olanak verecek hiçbir yasal mekanizma bulamamışlardır. Bunun yerine işçi ücretleri ile hiç ilgisi olmaması gereken sıkıyönetim mekanizmasından yararlanmışlardır.

BAKANLAR KURULUNUN İŞÇİ-MEMUR AYIRIMI KARARI TEPKİLERE YOL AÇTI

Bakanlar Kurulu'nun çalışanları işçi-memur şeklinde ikiye ayıran son kararı, gerek sendikal ve gerekse demokratik örgütlerde tepkiye yol açmıştır. İşçi-memur ayırımı konusundaki bu son karar çeşitli örgütlerce antidemokratik bulunmaktadır, önümüzdeki günlerde bu kuruluşların kamuoyu oluşturmak üzere sürdürecekları faaliyetlerin daha da yoğunlaşacağı beklenmektedir. Dün çeşitli kuruluşlar bu amaçla basına yazılı demeçler vermişlerdir.

SOSYAL-İŞ, KARARNAMENİN İPTALİ İÇİN DANIŞTAYA BAŞVURDU

DİSK'e bağlı Sosyal-tş Sendikası'nın, Bakanlar Kurulunun işçi-memur ayırımı ile ilgili kararnamesinin iptali için Danıştay'a başvuracağı açıklanmıştır.

(Ekonomi Politika)

Sosyal-tş Sendikası Genel Başkanı Özcan Kesgeç bir demeç vererek, "bu kararlar Bakanlar Kurulu'nun, yasanın kendisine verdiği kurumsal ayırım yapma yetkisini, yasanın koyduğu ilkeler dışında kullanarak kanunsuz bir saptama yaptığını" ileri sürmüştür.

Sosyal-İş Sendikası Genel Başkanı, yasadaki öngörülen ve Bakanlar Kurulu kararına esas teşkil eden komisyon raporunun bu görüşü teyid ettiğini belirterek, mevcut hukuki durum değil, olması istenen, özlenen durum varsayılarak bu tespit yolunun seçildiğini, sorunun temelinde işçileri memurlaştırma isteminin yatığını açıklamış ve "Kurumsal ayırım hukuksal kriterlere göre değil politik kriterlere göre yapılmıştır. Oysa, yasa Bakanlar Kurulu'na bu ayırımı hukuksal kriterlere göre yapma yetkisini vermiştir. İşçi sınıfının kazandığı demokratik haklar hiçbir antidemokratik uygulama ile geri alınmaz" demiştir.

Tüm Sağlık Personeli Derneği İstanbul Şubesi de basma yazılı bir açıklama yaparak, hükümetin bu kararı ile memurları köleleştirme özlemini bir kez daha belgelediğini öne sürmüştür. Tüm Sağlık Personeli Derneği (Tüs-Der) İstanbul Şubesinin açıklaması özetle şöyledir:

"Bakanlar Kurulu'nun işçi-memur ayırımına ilişkin son kararı yıllardır tartışılan bu soruna bir çözüm getirmemiş, aksine memurlar aleyhine büyük bir adım atmıştır. İşçi-memur sorununa böylesine antidemokratik ve çağ dışı bir tutumla çözüm getirilemez. Çalışanları işçi-memur diye" ikiye ayırmak ancak çağ dışı bir düşüncenin ürünü olabilir.

Hükümet bu kararı ile memurları köleleştirme özlemini bir kez daha belgelemiştir. Bu karar, memurlar üzerinde yoğunlaştırılan kısımların sürgünlerin, ekonomik ve idari baskıların son halkasıdır.

Devlet kurumlarında çalışarak hizmet üreten, toplu sözleşmeli ve grevli sendikal hakları olmadığı için ücretlerinin saptanmasında söz hakkı olmayan, siyasi iktidarlarca oradan oraya sürülen, kıyım uğratılan memurları bir de bu karar cezalandırmıştır."

ÜNİVERSİTELER YASASININ 21 MADDESİ İPTAL EDİLDİ

Anayasa Mahkemesi 12 Mart döneminin antidemokratik yasalar zincirinden bir tanesinin daha önemli maddelerini Anayasa'ya aykırı bularak iptal etti. 1750 sayılı Üniversiteler Yasasının 21 maddesi 3 Aralık 1975 günlü Resmi Gazetede yayınlanan 74 sayfa uzunluğunda bir kararla iptal edildi. Kararların alındığı tarih Şubat 1975. Kararların yayınlanmasındaki 9 aylık gecikmenin nedeninin karara karşı olan üyelerin karşıoy yazılarını hazırlamakta gecikmeleri olduğu anlaşılıyor.

ÖRF VE ADETLERİNE BAĞLI VATANDAŞLAR

Anayasa Mahkemesinin aldığı kararlar Anayasaya aykırı olduğu belgelenecek şekilde iptal edilen hükümlerin en önemlilerinden biri 3. maddede geçen "örf ve adetlerine bağlı" deyimidir, üniversitelerin görevlerini sayan bu maddenin (b) bendi aynen şöyleydi: "Öğrencilerini bilim anlayışı kuvvetli, milli tarih şuuruna sahip, vatanına, örf ve adetlerine bağlı, milliyetçi ve sağlam düşünceli aydınlar ve yüksek öğrenime dayanan mesleklerde türlü bilim ve uzmanlık kolları için iyi hazırlanmış, bilgi ve tecrübe sahibi, sağlam karakterli vatandaşlar olarak yetiştirmek". Burada geçen "örf ve adetlerine bağlı" hükmünün iptal gerekçesinde Anayasa Mahkemesi şöyle demektedir: "... çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için büyük ve hızlı atılımlar yapması gereken yurdumuzda örf ve adete bağlı bir düzenin egemen olması düşünülemez. Çünkü toplumun gereksindiği dinamizm, çoğu kez yüzyılların geçmişten sürükleyip getirdiği ve öznetiliği durgunluk ve belirsizlik olan örf ve adetlerle çelişki halindedir... Çağdaş bilim ve teknoloji esaslarına göre özgür düşünceli bilim ve meslek adamı, araştırmacı ve uzman yetiştirmekle görevli üniversitelerin bütün öğretim dallarında, bu amacın dışında, ayrıca örf ve adet öğretimi de yapılması Anayasanın 120. maddesinin öngördüğü temel eğitim ilkelerine aykırı düşer."

Aynı maddede yer alan "milliyetçi" deyiminin Anayasa'ya aykırı olmadığını 5'e karşı 10 oyla saptayan mahkeme, bu kararına ilişkin gerekçesinde şöyle demektedir: "Milliyetçilik ise, Anayasanın başlangıç bölümünde özlü anlatımını bulan... Türk milliyetçiliğinden başka bir anlam taşımamaktadır. Irkçılık, Turancılık veya bir din veya mezhep doğrultusunda bütünleşmeyi amaçlayan inanışlar gibi kavramlar 'Türk Milliyetçiliği' anlamının dışındadır ve Anayasanın başlangıç bölümünde yer alan temel ilkelere, 2. maddesinde yazılı Cumhuriyet esaslarına tamamen aykırı, sosyal ve hukuksal yönden geçerli hiçbir değer kazanmamış kavramlardır. 1750 sayılı yasanın 3/b maddesinde sözü edilen milliyetçilik böyle yorumlara elverişli değildir."

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU

Bilindiği gibi yasa, her üniversiteden 2 profesörle bunların toplam sayısına eşit sayıda olmak üzere Bakanlar Kurulunca atanacak üyelerden kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığının başkanlığında çalışacak bir "Yüksek Öğretim Kurulu" (YÖK) oluşturmaktaydı. Anayasa Mahkemesi bu kurula verilen yetkilerin, Anayasadaki "Üniversiteler devletin gözetimi... altında... yönetilir" hükmüyle getirilen "devletin gözetimi" ilkesine Yasa'ca "yürütme organının gözetimi" biçiminde anlam verildiğini belirterek ve üniversite özerkliğinin zedelendiğini ortaya koyarak YÖK'ün üniversiteler alanına giren görev ve yetkileriyle ilişkili maddeleri (5/1,2,3,4 ve 6) iptal etmiştir. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlarına "gecikmesinde sakınca gördüğü hallerde" üniversiteleri denetleyici önlemler alma yetkisi veren fıkra da (8/son) iptal edilmiştir.

ASİSTANLAR

Üniversiteler Yasası asistanlar hakkında önemli antidemokratik hükümler içermekteydi. Bunlardan biri asistan olabilmek için "görev alacağı bilim dalında doktora" almış olmayı şart koşan hükümdü (madde 29/a). Anayasa Mahkemesi bu hükmü iptal etti. iptal gerekçesinden bir bölüm aynen şöyledir: "Hız-

la gelişmekte olan memleketimizde yüksek öğretim kurumlarına ve bu kurumlarla birlikte öğretim üyelerine olan gereksinmeler açık seçik ortadadır. Bu gereksinmeler sanki önemini kaybetmiş gibi mesleğe alınmada ilk akademik derecenin meslek dışında kazanılmış olma koşulunu öne sürmek memleket gerekçeleri ile bağdaşmaz ve özellikle Anayasanın 50. maddesinde öngörülen 'halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindedir' temel kuralına aykırı düşer. Bundan başka (bu)... kısıtlama mesleğe çekiciliği de azaltmaktadır. Çünkü asistan olabilmek için doktora ve uzmanlığı kendi mali olanakları ile kazanmış gençlerin bulunması güçleşecektir. Bu düzenleme öte yandan da üniversite öğretim üyeliği mesleğini varlıklı ailelerin tekeline götürür ki, bu da Anayasanın eşitlik, sosyal adalet ve milli dayanışma ilkelerine ters düşmektedir."

Yasanın "12 Mart niteliği"ni en açık seçik yansıtan hükümlerinden biri 29/ç maddesiydi. Asistan tayini için gerekli koşulların sayıldığı 29. maddenin ç bendi aynen şöyleydi:

"Öğrenciliğinde 64. maddenin 1. paragrafında bildirilen sebeplerle disiplin cezası almamış olmak.

İnsan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak; nitelikleri Anayasada belirtilen cumhuriyeti ortadan kaldırmak için her ne suretle olursa olsun gösteri veya propaganda yapmamış veya anarşik hareketlere katılmamış olduğu hususunda üniversite yönetim kurulunca karar verilmiş olmak".

Bu kaynağını faşist görüşten alan madde de Anayasa Mahkemesince tümüyle iptal edildi. Anayasa Mahkemesi bu madde hakkında şöyle diyor: "Görülüyor ki bir kimse öğrenci iken herhangi bir disiplin yanılığına düşerek, üniversiteden çıkarma cezası bir yana, uyarma cezasına uğrasa bile, ne kadar başarılı bir öğrenci olursa olsun, üniversiteye asistan olarak atanamayacaktır. Oysa aynı kişi, hakim, subay veya memur olabilecek, kamu hizmetlerinin

en son derecesine kadar görev yapabilecektir. Bu durum hiçbir kuşkuya meydan bırakmayacak biçimde açık bir eşitsizliktir... (ikinci fıkrada) belirtilen fiiller, ceza yaptırımını gerektiren eylemlerden ibarettir. Bu bakımdan bir kimenin bu tür suçları işlediği veya işlemediği ancak yargı yerlerinin kararları ile saptanabilir."

Asistanlarla ilgili önemli bir madde de yasanın 30. maddesi idi. Bu maddeye göre asistanlar iki yıl için tayin edilmekte ve ikişer yıllık dönemlerin sonunda tayinleri yenilenmeyenlerin üniversiteyle ilişkileri kendiliğinden kesilmiş sayılmaktaydı.

Antidemokratik olduğu ve Anayasaya aykırılığı açık olan bu maddeye dayanılarak yasanın ikinci yılını doldurduğu Temmuz 1975'te bütün üniversitelerimizde genel bir asistan kıyımı tezgahlanmıştı. Anayasa Mahkemesinin yasanın 30. maddesini Şubat 1975'te almış olduğu kararlarla iptal ettiği bilindiği halde bu kararın yayınlanmasının gecikmesinden yararlanan üniversiteler bu kıyım faaliyetini sürdürmekte sakınca görmemiştir. Bu maddeyle ilgili bir başka ilginç nokta da, üniversiteler kanununun pek çok maddesinin iptali için dava açan üniversitelerin (Ankara, İstanbul ve İstanbul Teknik Üniversiteleri) bu maddeyi "görmezlikten gelmiş" olmalarıdır. Eğer CHP başvurusunda, bu maddenin de iptalini istememiş olsaydı, bu madde şimdi yürürlükte kalmış olacaktı. Yasanın bu maddesi de tümüyle iptal edilmiştir.

ÜCRETİLİ ÖĞRETİM

Yasa, üniversitelerin gelir kaynaklarını saydığı 72. maddesinde "alınacak harç ve ücretler" deyimini getirerek ücretli üniversite eğitimi yasalaştırmıştı. Yine yukarıda anılan üç üniversitenin görmezlikten geldiği bu deyimdeki "ücretler" sözcüğü Anayasa Kahker.;esinde "Üniversite öğreniminin paralı hale dönüştürülmesi, Anayasal amacın tamamen tersine, öğrenimi zorlaştıran bir davranış olur... öğrenimin paralı olması Anayasa ilkesi ile hiçbir biçimde bağ-

daşamaz,... mali durumu iyi ve kötü öğrenciler arasında eşitsizlik yaratmakta, fırsat eşitliği ilkesini ortadan kaldırmaktadır." gerekçesiyle iptal edilmiştir.

HÜKÜMETLERİN ÜNİVERSİTEYE EL KOYMASI

Yasanın 69. maddesi "öğrenim ve öğretim hürriyetlerinin tehlikeye düşmesi" gibi hallerde Bakanlar Kuruluna üniversitelere el koyma yetkisini veriyordu. El koyma durumunda Bakanlar Kurulu üniversitedeki görevlilerin görevlerine son verebiliyor, yerlerine yenilerini seçebiliyor, disiplin ve ceza kovuşturmalarını yapıyor, görevlileri görevlerinden uzaklaştırabiliyor; üniversiteleri, fakülteleri geçici veya sürekli olarak kapatabiliyor, açabiliyor; öğrencileri üniversiteye devamdan men edebiliyordu. Bu hükümler de iptal edilmiştir.

ZABITA

Yasada zabitanın kovuşturma için üniversiteye her zaman girebileceğini belirtmektedir. Ayrıca yasada "zabita... rektörlüğü veya... dekanlığı teşebbüsten haberdar edebilir" hükmü yer almaktaydı. Bu son hüküm, Anayasa Mahkemesince "burada kolluk gücü, üniversite bina ve eklerine girme ve arama yapmada tamamen serbest bulunmakta, özerk yönetime herhangi bir haber verme zorunluğu ile dahi yükümlü tutulmamaktadır. Bu kuralın Anayasanın 120. maddesinde açıklanan özerk üniversite yönetimi esasları ile bağdaşamayacağı hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek derecede ortadadır" gerekçesiyle iptal edilmiştir.

KARADENİZ TEKNİK ve ATATÜRK ÜNİVERSİTELERİ

Anayasa Mahkemesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi ile Atatürk Üniversitesi'nin özel kuruluş yasalarını saklı tutan hükmü de iptal etmiş, böylece bu üniversitelerin özerk statülü üniversiteler biçimine dönüşmesini sağlamıştır.

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Anayasa Mahkemesinin Üniversiteler Yasasına ilişkin iptal

kararlarından sonra özerk ol-mama ayrıcalıklı durumunu sürdüren tek üniversite olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesi kalmıştır. Bilindiği gibi ODTÜ Yasası da geçtiğimiz Ağustos ayında gerçekleştirilen öğretim üyesi kıyımının sonucu olarak Danıştayca Anayasaya aykırılığı ciddi bulunarak Anayasa Mahkemesine gönderilmiştir ve Mahkemece incelenmektedir. ODTÜ'nün son 5 yıldır bir kıyım makinası olarak çalıştırılmaması ve öğretim üyelerinin hiçbir güvenceye sahip olmadan görevlendirilmekte olmaları karşısında, Anayasa Mahkemesinin almış olduğu karardaki şu bölümü vurgulamakta yarar vardır: "ODTÜ için öngörülen özel yönetim sistemi, Anayasanın 120. maddesinin 3. fıkrasında yer alan ayrık hükümden yararlanmak yoluyla hukuksal yapısını korumaktadır. Bu sistemin Anayasanın sözü geçen maddesinde belirtilen diğer Devlet Üniversiteleri yönetim biçimine ters düştüğü kabul edilmek gerekir... Bununla beraber getirilen özel hükümden öğretim görevinde çalışanların diğer devlet üniversiteleri öğretim üyeleri ve yardımcılarına tanınan kamusal güvenceden yoksun bırakılabilecekleri ve böylece öğrenim ve öğretimin özgürlük ve güvenlik içinde yürütülmesi esaslarına aykırı bir düzenlemenin korunabileceği anlamını çıkarmaya olanak yoktur. Anayasa koyucunun,ayrık kuralı 120. maddeye eklerken bütün bu ilkelere aykırı düşen bir üniversite yönetim türünü amaçladığı kabul edilemez."

DANIŞTAY'DAN ODTÜ YASASININ İPTALİ İÇİN ANAYASA MAHKEMESİ'NE GİTİMESİ İSTENDİ

ODTÜ'den uzaklaştırılan öğretim üyeleri Danıştay dilekçesinde konunun Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesini ve ODTÜ yasasının da iptalini istemişlerdir.

ODTÜ'de Mütevelli Heyetince görevine son verilen yardımcı

profesör Orhan Özgüner'in avukatı, eski Çalışma Bakanı Atila Sav, Danıştay'a sunduğu dava dilekçesinin sonunda özetle şöyle demiştir:

"Dava konusu işlemin, temelde üniversite özerkliğini yok eden, Anayasa'yı ihlal eden niteliği açıkça ortadadır. Öte yandan üniversite, topluca yeni elemanlar almak için gazetelerle ilanlar yapmaktadır. Böylece yeni alınacak elemanların kadroları doldurması halinde, müvekkilimizle ilgili işlemin iptaline karar verilmesi takdirinde de görevine geri dönmemesi ihtimali çıkacaktır. Bu nedenlerle Danıştay Yasasının 94. maddesi uyarınca dava sonuna kadar yürütmenin durdurulmasına karar verilmesini arz ederiz.

Dava idari niteliktedir. Yüksek Mahkemenin görevi içindedir. Bu bakımdan Danıştay'ca işin esasına girilerek hukuka aykırılığı belli olan idari işlemin iptaline karar verilmesini, bir an için görev yönünden tereddüt gösterilirse, bu takdirde ODTÜ Yasasının 4, 16 ve 17. maddelerinin Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptalini sağlamak için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ilişkin isteğimizin kabulünü diliyoruz.

ODTÜ öğretim üyeleri ile bütün öbür üniversitelerin öğretim üyeleri aynı kamu görevini yürütmektedir. Bunların hizmetlerindeki ve görevlerindeki eşitlik, güvencelerinde de eşitliği gerektirir.

Çalışma güvenliğinden yoksun bırakılması, bir öğretim üyesini akademik özerklik güvencesinden de yoksun bırakır. Çünkü, bu takdirde üniversite öğretim üyeleri, üniversiteyi yönetenlerden başka türlü düşünemezler. Düşünceler bile bu düşüncelerini açıklayamazlar. Nitekim bu dava böyle bir toplu kıyımın örneğidir. Sonuç olarak böyle bir yönetim, "tek boyutlu üniversite"

yaratır. Oysa, üniversite özerkliğinin amacı bellidir. Ülke gençliğinin her türlü düşünceye açık, her türlü araştırma, inceleme olanaklarından yararlanarak yetiştirilmeleri sağlanmalıdır."

DANIŞTAY, ODTÜ YASASININ İPTALİ 1C1N ANAYASA MAHKEMESİ'NE BAŞVURDU

Danıştay, Ortadoğu Teknik Unirversitesi (ODTÜ) yasasında bazı hükümlerin Anayasaya aykırı olduğu kanısına varmış ve yasa ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açılmasını kararlaştırarak, mahkemeye başvurmuştur.

Üniversitelerde müteveli heyet sisteminin üniversite özerkliği ile bağdaşmadığı gerekçesine dayanarak dava açan Danıştay'ın öne sürdüğü görüş, Anayasa Mahkemesinde de kabul edildiği takdirde, müteveli heyetin yetkileri kaldırılacaktır.

Danıştay 12'nci Dairesi, 7307 sayılı ODTÜ yasasının Anayasaya aykırılığı nedeniyle, iptal davası açılmasını oybirliğiyle kararlaştırmıştır. Danıştay'ın aldığı bu karar, ODTÜ'den son uzaklaştırılan öğretim üyelerinin açtıkları davalardan önce yapılan bir başvuru üzerine verilmiş, yürütmeyi durdurma kararı isteyen, öğretim üyelerinin müracaatı ise henüz incelenip karara bağlanmamıştır.

DERNEKLER YASASINDA DEĞİŞİKLİK YAPILARAK YENİ KISITLAMALAR GETİRİLECEĞİ BİLDİRİLİYOR

MC'nin öğrenci, öğretmen ve memur derneklerinden tedirgin olduğu, bu nedenle, yeni bir yasa önerisi hazırladığı öğrenilmiştir. Cephe Hükümetince hazırlanan yasa önerisiyle öğretmen ve memurların dernek kurmalarının önlenmek istendiği bildirilmektedir. MC uzmanlarınca bu konuda hazırlanan yasa önerisiyle 1630 sayılı Dernekler Kanunu'na yeni maddeler ekleneceği, böylece öğretmen, öğrenci ve memurların kendi çalışma-

larıyla ilgili bir derneğe üye olmalarının önleneyeceği belirtilmiştir.

MC tarafından değiştirilmesi tasarlanan Dernekler Kanunundaki bölümün, 4. maddenin son paragrafı olduğu ve "Üniversite, fakülte, akademi ve bunlara bağlı enstitüler veya yüksek okullar ile sair her türlü resmi veya özel eğitim ve öğretim müesseselerinde birden fazla öğrenci derneği kurulamaz" cümlesine "öğretim üyeleri ve kamu görevlisi memurların" da ekleneceği ve "öğretmen, öğrenci, memur"un dernek kurmasının yasaklanacağı öğrenilmiştir.

MC çevrelerinden edinilen bilgiye göre, öğretmen, öğrenci ve memurların çeşitli dernekler altında toplanarak birtakım isteklerde bulunmaları, toplantılar düzenlemeleri ve yürüyüşler yapmalarının önlenmesi "dernek kurmamaları" ile mümkün olacaktır.

ÜNİVERSİTE SINAVINA 350 BİN KİŞİ GİRECEK

25 Haziran'da yapılacak üniversitelerarası seçme sınavına bu yıl en az 350-370 bin öğrencinin başvuracağı saptanmıştır. Üniversite ve yüksek okulların önümüzdeki ders yılı için yaptıkları ve henüz kesin olmayan kontenjan bildirimlerine göre ise tüm yüksek okullar kapasitesinde bir artış görülmeyecek, yine 70 bin civarında öğrenci yüksek öğrenime devam etme hakkını kazanacaktır.

Bu yılki sınava 277 bin öğrenci başvurmuş, 200 bin öğrenci açıkta kalmıştır.

önümüzdeki sınavlara 150 bin lise son sınıf öğrencisinin, 200 bin civarında geçen yıllardan açıkta kalmış öğrencinin ve en az 25 bin yüksek öğrenim öğrencisi olup yer değiştirmek isteyenlerin başvuruları beklenmektedir.

97 KİŞİDEN BİRİ

Bu yılki sınav sonuçları üzerinde yapılan incelemeler yüksek öğrenime giriş sorunu üzerinde ilginç gerçekleri ortaya çıkarmaktadır. Örneğin 285 öğrencinin alındığı Ankara Tıp Fakültesine girmek için 27 292 öğrenci başvurmuştur. Diğer bir anlatım ile sınava giren 97 öğrenciden ancak 1'i Ankara Tıp Fakültesinde okuma olanağına kavuşmuştur.

Bir üniversite ya da yüksek okula girmeye hak kazanan öğrencilerden ise, Ankara Tıp Fakültesine başvuranların sayısı 11 533'tür. Yüksek öğrenime girebilmiş öğrencilerden 4006'sı ise birinci tercihlerinde Ankara Tıp Fakültesini istemişlerdir. Bu rakamlar da yüksek öğrenim kurumlarından birine girmeye hak kazanan öğrencilerin istedikleri yerde okuyamadıklarını kanıtlamaktadır.

Yüksek öğrenime girişin bir sorun olması karşısında öğrencilerin herhangi bir bölüme girebilme çabasında olduklarının kanıtı ise, Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesinin diğer tıp fakültelerinden daha düşük puanla öğrenci aldığını gözönüne alarak bu fakülteyi istek listesine gösteren öğrenci sayısının rekor düzeyde, 67 309 olmasıdır. Atatürk Tıp Fakültesinde 110 kişilik kontenjana karşın, bu fakülteyi ilk tercihlerinde isteyen öğrenci sayısı 13 628'dir.

MERKEZİ SINAV ZORUNLULUĞU

Prof. Altan Günalp bu yılki sınav sonuçları üzerinde yapılan değerlendirmelerin, çok eleştirilen ve gereken öğrenci seçiminde ve yerleştirmede, eleştirilebilecek pek çok sakıncaları bulunan merkezi test sisteminden vazgeçilemeyeceği sonucunu da ortaya koyduğuna işaret ederek özetle şu açıklamayı yapmıştır:

"Merkezi test sınavı ile ilgili yapılan eleştirilerde, farklı bilgilerle ve olanaklarla lise-lerden mezun olanların test sınavı ile yüksek öğrenime yerleştirilmesinin objektif bir ölçü olmadığı, büyük haksızlıklara yol açtığı yıllardan beri söylenmektedir. Bu sakıncanın giderilmesi için üniversiteler, fakülteler ve yüksek okulların bilgiye dayalı ayrı ayrı sınav-

lar düzenlemeleri ya da girişlerin sınavsız yapılması önerilmektedir. Bir fakülteye girmek için 14-27-67 bin öğrencinin başvurması karşısında bilgiye dayalı sınavların her fakülte için ayrı ayrı yapılması ve bu sınav kağıtlarının okunması olanaksızdır. Ayrıca test ve tek sınav sisteminde öğrenci, eşit öğrenimden geçmediği halde, hiç olmazsa eşit koşullarda bir çok fakülte ya da bölüme girme şansını deneyebilmektedir. Her fakülte ve bölümün ayrı ayrı sınav düzenlemesi halinde ise, yoksul ve Anadolu'da oturan öğrencinin birçok şehirdeki sınavlara ayrı ayrı katılması olanaklı tümü ile ortadan kalkacaktır. Fakülteler ve bölümlerin kapasiteleri ile buralarda okumak isteyenlerin sayısı arasındaki büyük fark ise, isteyen istediği yerde okusun önerisinin bir hayal, ve sınav olmasa bile yerleştirmenin zorunluluk olduğunu ortaya koymaktadır."

PUANLAR YÜKSELİYOR

Öte yandan yüksek öğrenim kapasitesi sabit kalırken, yüksek öğrenime devam etmek isteyenle-

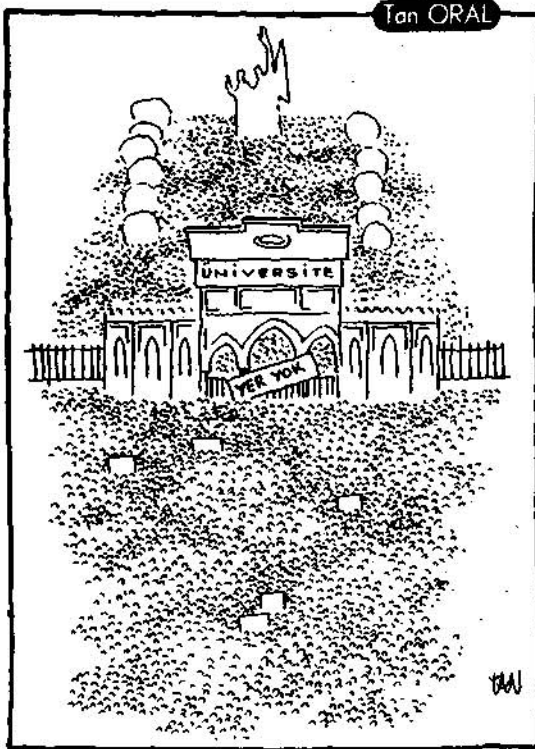
rin sayısında görülen astronomik artışlar, bir fakülte ya da bölümü kazanacak olan öğrencinin bilgi düzeyinin her geçen yıl artmasını gerektirmektedir. Daha doğrusu test sınavı gerçek bir bilgi düzeyinin ölçütü olmayacağından, bir yeri kazanılacak için alınması gereken taban puan yükselmektedir. Örneğin bu yılki sınavda ortalama puan 341 iken, yani 140 bin civarında öğrenci bu puanın altında bir puan almış iken, sadece Van Eğitimi Enstitüsüne lise çıkışlı öğrencilerden 341 puanla kayıt yapılmıştır. Bir yeri kazanabilen öğrencilerin ortalama puanı ise 440'ın üstünde kalmıştır. Fakülteler arasında en düşük puanla alınan öğrenciler arasında da önemli farklar vardır ve bu durum öğrenim kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir. Örneğin Hacettepe Tıp Fakültesinde en düşük puanlı öğrenci 598 puan almışken, KTÜ Fizik Bölümünde 416 puanlı öğrenci kayıt yaptırmaya hakkını kazanmıştır. Bu yılki sınavda en yüksek puanlı öğrenci 790 puan alırken, en düşük puanlı öğrencinin 100 puan tutturabildiği saptanmıştır.

şimdi de yay-kur!

Türkiye'de egemen sınıfın, özellikle 1950'den günümüze kadar geçen 25 yıllık dönemde, ekonomimize açıkça damgasını vurmuş olan geri kalmış kapitalizm modeli ile ekonomiyi geliştiremediği, yeni yatırım ve dolayısıyla istihdam olanaklarını gereğince yaratamadığı ortadadır.

Hızla artan nüfus karşısında, her yıl yüzbinlerce kişiye yeni iş olanakları yaratma sorunu ile karşı karşıya olan egemen sınıf, bu olanakları yaratmayınca, yaygın açlık işsizliğin doğuracağı muhtemel sosyal patlamaları bir takım geçiştirici çözümler getirerek önlemeye çalışmaktadır. 1960-1970 arasındaki geçiştirici çözüm Avrupaya işçi ihracatı idi. 1970'ten sonra ise işçi ihracatının yavaşlaması, hatta durması üzerine yeni çözümün, üretime katkıda bulunacak yaşa gelmiş yeni kuşakların, egemenlerin karşısına dikilip iş istemelerini hiç olmazsa 3-5 yıl erteletmek olduğu anlaşılmaktadır.

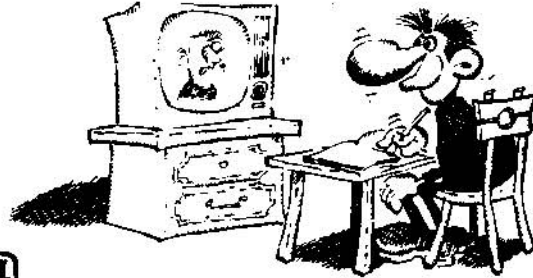
Bu amaçla, yetişen kuşaklar daha orta öğretimin başında üniversite hedefi ile koşullandırılmakta ve yapay bir yüksek öğrenim hevesi yaratılmaktadır. Aslında orta öğretimin, yalnızca üniversite için adam yetiştirme özelliği de buna yardım etmektedir. Böylece orta öğretimin çıkan yığınlar üniversite kapılarında birikmekte ve üniversite kapısında bekleyen gizli işsizler ordusu her yıl çığ gibi büyümektedir. Ancak bu yığın bir an önce üretime katılma yerine, bir an önce üniversiteye girmeyi amaçlamaktadır. Şu halde yığınları pasifize etmek için yeni yeni yüksek öğrenim modelleri icad etmek gerekmektedir.

Geçen yıl açıkta kalanlar "mek-tupla öğretim" ile avutulmuş-lardı. Bu yıl açıkta kalan 150 000 kişi de "YAY-KUR" ile susturulmağa çalışılıyor. 9.Kasım 1975 günü Milli Eği-tim Bakanı Ali Naili Erdem tarafından basına açıklanan "YAY-KUR" projesinin temelini, "YAY-KUR" Genel Sekreterliğine getirilmiş olan ve görüşleri herkesçe bilinen, Amerikan va-tandaşı Reha Oğuz Türkkân'ın 17 Eylül 1975 tarihli raporu oluşturuyor. Türkiye koşulla-rından uzaklığı ve kalitesiz adam yetiştirme kaynağı olaca-ğı bir tarafa, uygulanması o-lanaksız ya da bir yıl uygu-landıktan sonra üniversiteye giriş sorununu büsbütün karış-tırmaktan başka bir işe yara-mıyacak bu dahiyane (1) buluşun temel özelliklerinin aşağıdaki şekilde olacağı belirtiliyor.

YAY-KUR'da AÇIK ÖĞRETİMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ :

- Açık öğretim bu yıl, üniver-siteye giremeyen 150 bin ki-şiye açık olacak.
- Açık öğretimde, öğretim yön-temi bir teknoloji harmanın-dan oluşuyor. Bu harmanda,
  - a) Televizyon
  - b) Radyo
  - c) Basılı yayınlar ve yazışma
  - d) Otobüsle eğitim
  - e) Diğer araçlar
  - f) Yüzyüze öğretim
  - g) Uygulama ve laboratuvar yer almakta.
- Sistemin temeli televizyon olacak.
- öğrenci basılı yayınlarla beslenecek. Ödevlerini yapıp "danışmanına" gönderecek.
- Uzaktaki öğrenciye zaman zaman ucuz ders araçları gön-de-rilecek (mikroskop, model, teyp, diya gibi).
- Öğrenciler belirli zamanlar-da bir araya gelerek "yüzyü-ze eğitim" görecekler.
- Sömestr sonlarında uygulama, laboratuvar çalışmaları ve sınavlar yapılacaktır.
- Öğretim alanları üçe ayrılı-yor: a) Ön lisans okulları, -b) Sanayi ve tarım kuruluşla-rı yüksek okulları, c) Sağlık kuruluşları yüksek okulları.
- Sınıf geçme yerine ders geç-me uygulanacak.
- Öğrencilere Türklük Kültürü dersleri verilecek.

1

2

3

(Ekonomi Politika)

TESTAŞ, TEMSAN vb...

7 Aralık 1975 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 7/10906 ve 7/10907 sayılı kararnamelerle Türkiye Elektronik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (TESTAŞ) ve Türkiye Elektromekanik Sanayii Anonim Şirketi (TEMSAN) kuruldu.

Kasım sonunda, 27.11.1975'de yürürlüğe giren Kanun Hükmünde Kararname (KHK/13) ile kurulan Devlet Sanayi ve İşçi Yaratım Bankası (DESİYAB), hükümet programında yer alan somut girişimlerden biriydi. Bu banka aracılığıyla yurt dışında çalışan işçilerimizin paralarının yönlendirilmesi planlanmıştı.

Kuruluşunu izleyen günlerde ardarda çıkan kararnamelerle TAKSAN (Takım Tezgahları Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi), TÜMOSAN (Türk Motor Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi), TESTAŞ ve TEMSAN'm "Esas Mukaveleleri" yayınlandı (5, 6 ve 7 Aralık tarihli Resmi Gazeteler).-

Genel olarak bu anonim şirketlerin "Esas Mukaveleleri"birbirine çok benzemekte ve hepsinin sermayesi de 100'er milyon TL olarak belirlenmektedir. Tabloda verilen sermaye dağılımlarından görüldüğü gibi DESİYAB'

m ve MKE'nin hisseleri sermayenin çoğunluğunu oluşturmaktadır.

TEMSAN dışındaki üç şirketin de adında "Ticaret" olmasına karşılık TESTAŞ dışındaki şirketlerin "esas gayeleri" imalat olarak belirlenmiştir. TÜMOSAN "... her çeşit motor, tahrik ve aktarma organları ve emsali teçhizatı imal etmek esas gayesiyle kurulmuştur"; TAKSAN "... üniversal, otomatik ve ağır takım tezgahları ve her nevi takım tezgahlarını imal etmek esas gayesiyle kurulmuştur"; TEMSAN "... her çeşit türbinleri, buhar kazanları, büyük alternatörler, transformatorler, elektrik nakil hattı teçhizatı ve emsali teçhizatı imal etmek esas gayesiyle kurulmuştur" denilmektedir. TESTAŞ "... öncelikle yurtiçi her nevi elektronik cihaz ihtiyaçlarının (Askeri ve sivil haberleşme cihazları - endüstriyel cihazlar ve tıbbi cihazlar gibi) imalini yapmak ve YAPTIRMAK esas gayesiyle kurulmuştur". Diğer mukavelelerde olmayan bu "yaptırmak" sözcüğü başlıktaki "ticaret" ile birleşince ilginç bir nitelik almaktadır.

Gerek DESİYAB'in, gerek sanayimizin ana dallarında kurulan bu şirketlerin geleceğini izleyecek ve gelişmeleri okuyucularımıza aktaracağız.

TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK TANKERİ DURURKEN İPRAS YABANCI GEMİLERE MİLYONLAR ÖDÜYOR

Türkiye'nin en büyük tankeri olan Gaziantep'in İPRAŞ (İstanbul Petrol Rafinerisi Anonim Ortaklığı) ile olan taşıma sözleşmesinin 10 kasımında sona erdiği ve tankerin o tarihten bu yana izmit körfezinde yattığı öğrenilmiştir. Denizcilik Bankası Deniz Nakliyat Şirketi yetkililerinden öğrenildiğine göre bir kamu kuruluşu olan İPRAŞ, ihtiyacı olan ham petrolü Yüksek Planlama Kurulu ve Ulaştırma Bakanlığının kararlarına rağmen yabancı gemilerle taşıtmaya karar vermiştir.

149 923 DW tonluk Gaziantep tankerinin bir gün boş durması devleti 380 bin lira zarara sokmaktadır. Bir aya yakın bir süredir boş duran tankerin zararı böylece 4 milyon liraya çıkmaktadır. İPRAŞ yöneticilerinin Türk tankerleri yerine yabancı gemilerle anlaşması başka bakımdan da zarara yol açmış ve Japon gemilerine şimdiki kadar 128 milyon liralık döviz ödenmiştir.. Ayrıca Deniz Nakliyat Şirketinin taşıma fiyatını düşürmesine rağmen İPRAŞ'm dünya fiyatlarının dört misli fiyatla yabancı gemilerle anlaşması çeşitli kamu kuruluşları arasında büyük bir tartışmanın çıkmasına yol açmıştır.

Öğrenildiğine göre İPRAŞ'in Deniz Nakliyat Şirketinin tankerlerinden vazgeçmesine yine bir kamu kuruluşu niteliği taşıyan DİTAŞ'a petrol taşıma işini devretmek istemesi neden olmuştur. DİTAŞ (Deniz İşletmeciliği ve Taşımacılığı Anonim Şirketi) İPRAŞ, Türk Donanma Vakfı ve TPAO'nun katılımıyla kurulmuştur. Bu kuruluşa Devlet Planlama Teşkilatı tarafından gemi satın alma ve inşa etme izni verilmediği halde bu şirket yabancı gemiler kiralamak ve bu işten komisyon almak yolunu tutmuştur.

Gaziantep tankerinin sözleşmesini iptal eden ve Rauf Bey tankerinininki de iptal etmek üzere olan İPRAŞ, DİTAŞ şirketinin aracılığı ile bulunan Japon tan-

	TAKSAN	TÜMOSAN	TEMSAN	TESTAŞ
DESİYAB	% 41	% 41	% 41	% 23
MKE	% 29	% 29	% 29	% 29
PTT	-	-	-	% 10
TEK	-	-	% 10	% 5
PTT Yardım Sandığı	-	-	-	% 5
Türk Donanma Vakfı	-	-	-	% 13
Türkiye Demir Çelik İşlet.	% 10	-	-	-
Türkiye Zirai Donatım Kur.	-	% 10	-	-
Türkiye Şeker Fab.A.O.	-	-	% 10	-
Şekerbank	% 10	1 10	-	% 10
Vakıflar Ban.	-	-	% 10	-
Denizcilik Ban.	-	% 10	-	% 5
Sümerbank	% 10	-	-	-

kerine dünya fiyatlarının dört misli taşıma ücreti ödeyerek üç yıl için anlaşmıştır. Üç yıllık anlaşma nedeniyle Japon gemisine ödenen para 128 milyon lirayı geçmektedir. Halen DW ton başına dünya taşıma fiyatları 85 sent olduğu halde Japonlarla DW ton başına 4,5 dolara anlaşılmıştır. Buna karşılık Gaziantep tankeri için İPRAŞ'tan önce DW ton başına 3,15 dolar istenmiş, sonra 1 dolara kadar inilmiştir. Buna rağmen tankerin sözleşmesi yenilenmemiş ve göz göre göre yabancı bir gemiye milyonlarca lira navlun ücreti ödenmiştir. Buna dev Gaziantep tankerinin günlük 380 bin liralık zararı da eklenirse yanlış ve kasıtlı bir uygulamanın hazineyi ne kadar zarara soktuğu ortaya çıkmaktadır.

NIĞDE'DEKİ DİYATOMİT YATAKLARI 50 YIL SÜREYLE AMERİKALILARA KİRALANDI

Niğde'nin Güzelyurt kasabası ile Belisırma köyleri çevresinde bulunan diyatomit maden yatakları, yıllığı 50 milyon dolardan 50 yıllığına Amerikalılara kiraya verilmiştir.

Bu maden plastik, lastik ve boya sanayiinin önemli bir hammaddesini oluşturmakta olup dünya piyasasında Amerika etkili durumdadır. Zengin diyatomit yataklarının işletilmesi, dünya piyasasını etkileyecek ve fiyatları düşürecek nitelikte görülmektedir.

ÇUKUROVA ELEKTRİK, FUEL-OIL SANTRALI KURMAK İÇİN DANIŞTAY'A BAŞVURDU

Çukurova Elektrik Anonim Ortaklığı'nın, plan ilkesi ve Türkiye Elektrik Kurumu yasasına aykırı olarak fuel-oil santrali kurmak yönündeki istemiyle ilgili davanın Danıştay'da olduğu bildiriliyor.

Fuel-oil santrallerinin dışa bağımlı olduğu ve hammaddesinin dışardan ithal edildiği gerçeğinin yanısıra, özellikle son yıllarda petrol fiyatlarındaki olağanüstü artışın bu santrallerde elektrik üretiminin maliyetini çok yükseltici olduğu bilinmektedir.

Ortakları arasında Türkiye Elektrik Kurumu, bazı bankalar, Adana Belediyesi ve özel kişiler bulunan Çukurova Elektrik Anonim Ortaklığı 1973 yılında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına başvurarak fuel-oil'e dayanan 300 megavat gücünde bir santral kurma isteğinde olduğunu bildirmiş ve isteğin bakanlıkça reddi üzerine de Danıştay'a başvurmuştu.

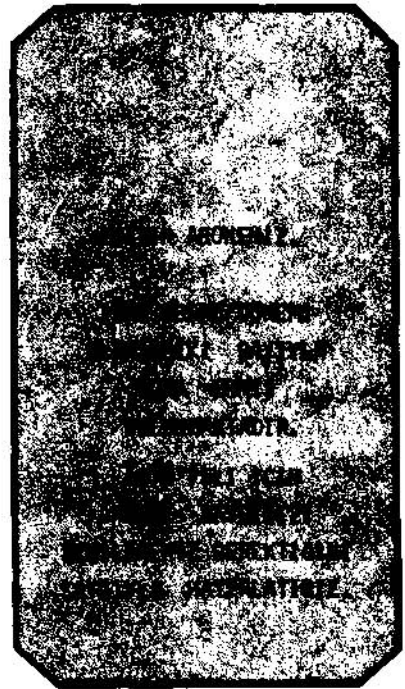
GÖNDE İKİ BİN MEMUR EMEKLİ SANDIĞINDAN BORÇ İSTİYOR

Emekli Sandığına memurlara verilen borcun 19 Eylül 1975 tarihinden itibaren artırılıp ödeme koşullarının kolaylaştırılması, Emekli Sandığı'nı güç durumda bırakmış, borç almak üzere akın akın sandığa başvuranlara 630 milyon lira borç verilerek borç sınırı aşılmıştır.

1975 yılında verilmesi planlanan 450 milyon lira yerine geçim sıkıntısı içindeki memura, kanunun ve verilecek borç oranının sınırları aşılarak Ekim ayı sonunda 630 milyon lira borç verilmesi üzerine sandık yetkilileri soruna çözüm aramağa başlamışlardır.

Hergün 1800-2000 memurun borç isteği ile sandığa başvurduğunu dikkate alan Emekli Sandığı Genel Müdürü, bir iki gün içinde Maliye Bakanlığı'na başvurarak durumu açıklayacak, "Kasım ve Aralık ayları içinde ne yapılması gerektiğini" soracaktır.

Sandığın kıymetleri yönünden 31 Aralık 1975 tarihine kadar 600 milyon liradan fazla borç veremeyeceğini dikkate alan ilgililer "Güç durumda olduğunu beyan ederek," borç isteyen memurlara borç verilip verilmeyeceğini bakanlığın tutum ve kararına göre saptayacaklardır.

elektrik mühendisliği

Dergiye basılmak üzere gönderilecek yazıların Kasım 1974 sayımızla verilen ekteki koşullara uygun olması gerekir. Yayın Kurulu yazılarda gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Dergimize gönderilen yazılar basılsın ya da basılmasın geri verilmez. Yazı ve ilanlardaki fikirler yazarlarına aittir; Odayı ve Dergiyi sorumlu kılmaz. Dergide basılan yazılar kaynak göstererek aktarılabilir.

razı ücretleri (daha önce yayımlanmış yazılara ücret ödenmez)

-Dergi sayfası başına-
Telif yazı 80 TL
Çeviri yazı 60 TL

İlan Tarifesi

Ön iç kapak	1350 TL
Tam iç sayfa	1000 TL
Yarım iç sayfa	500 TL
Arka iç kapak	1250 TL
Arka dış kapak	2000 TL
Küçük ilan (cm.sütun)	50 TL

Föy Tarifesi

1. yaprak	1200 TL
2. ve sonraki her yaprak	500 TL

Bu fiyatlar, basılmış olarak verilen föyler için geçerlidir. Basım da dergimize ait olursa, kağıt ve film maliyeti ücrete eklenir. Bu halde, istenen baskı ve kağıt kalitesinin de bildirilmesi gerekir.

Renkli ilanlarda her renk için; kapakta 550 TL, iç sayfada 500 TL renk farkı alınır. ilanlara ait film ve tertip masrafları ilan sahibine aittir.

Elektrik Mühendisliği Dergisi
Elektrik Mühendisleri Odası
üyelerine ücretsiz gönderilir.

Sayı 10, yıllık abonesi
120 (elektrik mühendisliği öğrencileri için 35) TL'dir.

ÜÇEROFSET Ankara -1975

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI TEMSİLCİLİKLERİ

Adana Yaşar Okşaçoğlu TEK Föy Elektrifikasyonu 7. Bölge Müdürlüğü	Eskişehir İsmet Erorta Yunus Emre Cad., No 67	Malatya Hasan Baran Mazıcı Işhanı, Kat 2, No 204
Antalya Durmuş Arı Hv.Meyd.İnş. Bölge Md.lüğü, PK.48	Gaziantep Ali Ercan Hürriyet Cad., Kamil Afat Işhanı, Kat 3	Muğla Şakir Ülkü İller Bankası Başmühendisi
Balıkesir Şahin Şen SEKA Müessesesi Müdürlüğü PK. 201	İçel Ali Öztürk Elektrik İşletmesi Müdürü	Nevşehir Şahin Yurtbeğendi Şehir Palas Oteli
Bitlis Hasan Dalkıran Tekel Tütün Fabrikası	İzmit Sait Bülbül Belediye Elektrik İşletmesi	Niğde Mustafa Karadal Aşağı Kayabaşı Mah., Kuyulu Çıkmazı, No 5
Burdur İrfan Bilgin Uzun Çarşı, No.46	K.Maraş A. Haşim Tekçiçek Hükümet Cad., No 11	Rize Halil Sağol TEK Köy Elektrifikasyonu Başmühendisliği
Bursa Ahmet Akküçük Veziri Cad. 24, Kent tşHani Kat 5, Tahtakale	Karabük Ömer Çolakoğlu Bayır Mah., Fevzi Çakmak Cad., No 18/C	Sakarya Faruk Aloğlu TEK 4. Bölge Başmühendisliği
Çorum Ahmet Kaynar Şehir tş Hanı, No.4, Kat.1	Kastamonu Fehmi Tuncel Belediye Cad., No 46/A	Samsun A. Sefa Üt kür TEK Köy Elektrifikasyonu 13. Bölge Müdürlüğü
Denizli Abdullah Şavklı İller Bankası Başmühendisliği	Kayseri Yetkin önem TEK İşi. ve Bkm. Başmüh. PK.9	Sinop Muzaffer Sarılar Boeing Serv. Inc. Radar
Diyarbakır Burhan Elçioğlu TEK Bölge Başmühendisi	Konya Birol Adalığ TEK Köy Elektrifikasyonu 15. Bölge Müdürlüğü	Trabzon Kemal Kazmaz İller Bankası 9.Böl.Md.lüğü
Elazığ Kenan Elmasulu Yapı İşleri 10.Bölge Md.lüğü	Kütahya Rüştü Kaytancı Yapı İşleri 4.Bölge Müdürlüğü	Urfa Mahmut Tellalbaş Belediye ESO İşletmesi
		Zonguldak İbrahim Tatbul KBA Şebeke Md., 2.Bölge Çatalağzı Başmühendisliği